

FIJOLEK (55) *sb*

fijolek, fijalek *m* (46), **fijołka, fijałka** *f* (7), *m a. f* (13); *fijolek Mymer*², *FalZioł* (21), *Mącz* (5), *SienLek* (14), *RejZwierz*, *PudłFr* (2), *ZbylPrzyg*; *fijołka, fijałka Murm* (3), *BartBydż* (2); *fijalek* : *fijałka* (1 : 2). ◇ -ek, -ków : -ka : -k- *OpecŻyw* (- : - : 1), *Murm* (- : 2 : 1), *Mymer*¹ (1 : - : -), *BartBydż* (- : 1 : 1), *FalZioł* (6 : - : 15), *RejWiz* (- : - : 2), *RejZwierz* - : - : 2), *Mącz* (2 : - : 3), *SienLek* (5 : - : 9), *RejPos* (- : - : 1), *BielSat* (- : - : 1), *RejZwierz* (1 : - : -), *KochFr* (- : - : 2), *PudłFr* (1 : - : 1), *ZawJeft* (- : - : 1), *Calep* (1 : 2 : -), *WitosłLut* (- : - : 1), *SapEpit* (- : - : 1), *KlonWor* (- : - : 1), *ZbylPrzyg* (- : - : 1). ◇ **fijolek, fijołka** (61), **fijalek, fijałka** (4), **chwijolek, chwijołka** (1); *fijał- Calep* (3), *KlonWor*; *chwijoł- WitosłLut*.

fij- (29), *fi-* (25), *fii-* (6), *fiy-* (3), *fy-* (3).

fijoł- o *jasne* (*Cn*: *fiólek* vel *fiółek*), *fijał-* a *pochylone*; e *jasne*.

sg A fijolek (5), *fijołka* (5). ◇ *pl N fijołki* (24). ◇ *G fijołków* (14); -ów (1), -(o)w (13). ◇ *A fijołki* (8). ◇ *I fijołki* (6), *fijołkami* (4); -i *OpecŻyw, BielSat, KochFr, PudłFr, ZawJeft*; -ami *FalZioł, RejWiz, SapEpit*; -i : -ami *RejZwierz* (1 : 1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

*bot. Viola L. (Rost): roślina kwitnąca z rodziny Violaceae (w Polsce rośnie 27 gatunków), najczęściej mowa o Viola odorata L. (Rost) kwitnącym na wiosnę w lasach; viola Murm, Mymer*¹, *Mącz, Calep, Cn* (66) : *OpecŻyw* 19; *Murm* 116; *Mymer*¹ 18v; wezmi kołaczek z apteki kthore zową Triaľadali/ albo Konfekt s fijołkow. *FalZioł* I 43a; Fijołki bywaią ondzie marcza *FalZioł* II 16c; Rzeczy poľpolite: ktore lekko czyfcią. Paprotka, Fijołki/ łene/ czenturzija/ bez *FalZioł* V 106v; też Fijołki wśufzone maią być chowane na lekarzłtwa *FalZioł* V 118, I 122c, I49c, 149d, 150a, II 21c (19); Drugim rzędem fiołki zá tym łe zyelenią. Zołte iedny/ brunatne kwiatki drugie máiac/ Foremnie rozłádzone/ pięknią wonią dáiac. *PejT7is* 23v; *RejZwierz* 142v; *Leucoion, Wśelákie fiołki yákieykolwiek fárby/ też goździki y ynfze kwiatki. Mącz* 189d, 498b; Kogo zęby bolewaią/ ma częłto fiołki w winie wárzyć/ á tym zęby płókać *SienLek* 77, 12, 52v, 109v, 116, 160v, X2v; *BielSat* D2v; *RejZwierz* 148v; *KochFr* 97, 122; Iáko rozéy fiołek ná wieńcu nie łzkodzi/ Ták zárt łtátkowi/ gdy go kto k rzeczy przywoźdi. *PudłFr* 10, 10; *ZawJeft* 46; *Calep* 1126b [2 r.]; Y roża y lilia y chwiołki złócone/ Tymby cudnieyřzą bárwą były opátrzone. *WitosłLut* A5v; *SapEpit* B3v; kłztałtną tkaneczkę niechci matká wdzieie/ Z rozey ábo fiołkow wianeczek vwiee. *ZbylPrzyg* B4.

Przysłowie: między Fiołkami/ y pokrzywáć zyele. RejZwierz 143v.

*Zwrot: »między fijołkami, na fijołki chodzić« = zajmowác się czymś lekkim i przyjemnym [szyk zmienny] (1 : 1): widzifz miła páni/ Y iac też tu nie chodzę między fiołkami/ Wianki wijác/ á mnimalřz ábym próznováłá *RejWiz* 33v; Thu rozumieć moźeřz/ iźeć ten nie ná fiołki chodził/ gdy powiáda łkrążyłem łwiát/ á moźeřz báczyci iźci ten nie łpi w łwoich rzeczách. *RejPos* 330v.*

*zestawienia: »fijolek biały« = Matthiola incana B. Br. (Rost); leucoion, viola alba Cn [leucoion – wszelákie fiołki jakiejkolwiek farby, też goździki i insze kwiatki Mącz 189d; – gwoździki polne Calep] (2): Murm 116; WEzmi kwiecia Grzybieniowego białego, kwiecia Tharnkowego/ kwiecia Bzowego/ Fijołkow białył/ kwiatkow Benedycówył/ Tych wřzytkich kwiecia rowno/ wypal to *FalZioł* II 16c.*

»brunatny fijołek« = *hiacynthus* lub wg Rost *Matthiola incana* P. Br.; *viola Martia a. nigra a. purpurea* Cn; [*hyacinthus viola purpurea sponte nascens apricis et macris locis. Viola haec suo generali vocabulo appellatur, eadem illi sunt Vaccinia Murm 116; – hyacinkt, szarłatny, fijołkowy kwiat, którym farbują Mącz 159d; marcowy kwiat, iacynt – hyacinthus* Cn] (2): *Murm 116; Vacinium, flos qui alias Hyacinthus dicitur, Brónátny fiołek/ vel ut quidam putant Ritterfporn po niemiecku ziele/ które Ostrófzki zową Mącz 471d.*

»fijałka jesienna« = *hyacinthus Calep; viola calanthiana* Cn [*cf brunatny fijołek*] (1): *Hyacinthus – Fijałka iesienną. Calep 492a.*

»marcowe fijołki« = *viola Martia a. nigra a. purpurea* Cn [*szyk 2 : 1*] (3): *Marcowé fijołki/ Viola purpurea SienLek 230, Xv, X2v.*

[»fijołki ozimie«: *Fiołki ozimie. Leucoion album et purpureum SienHerb 14b. #*]

»żółty fijołek« = *Cheiranthus Cheiri* L. (Rost); *lak pospolity* [*szyk 7 : 3*] (10): *Murm 116; Cheiri [!] – cheiri, dicuntur flores violarum citrini coloris, zolthe ffyolky BartBydg 28v, 59; FalZioł I 82d; Luteae violae, Żółte fiołki. Mącz 200d; SienLek 108v, 200v, Xv, Yv; Iáko żółte fijałki fádzone w ogrodzie; Iák lię letnie grzybienie kápie w gnuśney wodzie/ Żółty kwiat rozkládaiąc KlonWor 28.*

Cf **FIJOLKOBRONATNY**

AK